

τέρα ἢ ὅσον ἠδύνατο νὰ βαστάσῃ ἡ μικρὰ καρδιά τῆς Νανίνης. Ὁθεν διήλθεν ἡ μικρὰ κακῶς τὴν νύκτα, ὁ πυρετὸς ἐπανῆλθε σφοδρότατος, τὴν ἐπομένην πρωΐαν ὁ ἰατρὸς τὴν εὔρεν εἰς δεινὴν κατάστασιν.

— Τί ὤραν ἐρχεται ἡ μήτηρ τῆς; ἠρώτησε τὴν μοναχὴν.

— Τὴν μεσημβριανᾶν· χθὲς εἶχεν ἀπέλθει ἀπ' ἐδῶ πλήρης χαρᾶς.

— Ἡ δυστυχὴς!

— Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἐλπίς, ἰατρέ;

— Οὐδεμία... Καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἰατρὸς.

Μέχρι τῆς ἐνδικατῆς ἡ Νανίνη ἦτο ἀναίσθητος, ἔπειτα ἀνέλαβε τὰς αἰσθήσεις τῆς καὶ ἐζήτησε τὴν μητέρα τῆς. Τῇ εἶπον ὅτι ἐμελλε μετ' ὀλίγον νὰ ἔλθῃ. Ἐζήτησε τότε τὴν Καθίρ, ἀλλ' αἱ μικραὶ τῆς χεῖρες δὲν εἶχον πλέον δύναμιν νὰ βαστάσῃ τὴν κοῦκλαν καὶ ἡ Καθίρ ἐκυλίσθη κατὰ γῆς. Ἡ μοναχὴ τὴν ἐσήκωσε καὶ τὴν ἔθηκε πλησίον τῆς μικρᾶς, ἥτις διὰ γλυκυτάτου μευιδιάματος κῆχαρίστησε τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἐλέους. Ἐπειτα ἤρχισε νὰ ψιθυρίζῃ τι πρὸς τὴν Καθίρ... καὶ οἱ ἄγγελοι παρέλαβον τὴν μικρὰν ψυχὴν τῆς. Ὅταν ἡ μήτηρ ἐπανῆλθεν ἐνόμιζεν ὅτι ἐκοιμάτο τὸ τέκνον τῆς· ἐκοιμάτο ἀληθῶς τὸν αἰώνιον ὕπνον!

Σεῖς πάντες, πατέρες καὶ μητέρες, διδάσκαλοι καὶ καταστηματαρχαί, ὅσοι φέρετε τὴν εὐθύνην μικρῶν καὶ ἀθῶων πλασμάτων, ἐστὲ δίκαιοι! Ἡ Νανίνη εἶνε ἐν μόνον τοῦ μεγάλου σώματος τῶν ταπεινῶν καὶ ἀδυνάτων, τῶν μικρῶν καὶ τῶν ἐστερημένων, ὧν σεῖς εἴθε οἱ φυσικοὶ κηδεμόνες. Θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, καθ' ἣν θὰ δώσῃτε λόγον ὄχι μόνον εἰς τὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς Ἐκεῖνον, τοῦ ὁποῦ ἡ χεὶρ ἡ πανσθενὴς ἔπλασε τὰ πάντα!

[Lafontaine.]

**Σ.

Οἱ Ἀγγλοὶ ἐν Ρωσσίᾳ,

ἐπὶ Ἰβάν Δ' τοῦ Τρομεροῦ.

Ἡ ἱστορία τῶν πρώτων σχέσεων τῆς Ἀγγλίας πρὸς τὴν Μοσχοβίαν ἀνήκει εἰς τοὺς ἠρωικοὺς χρόνους τῆς εὐρωπαϊκῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἔμπορίου. Καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ τῆς Ἀγγλίας ναῦται ζηλώσαντες τὴν δόξαν τοῦ Κολόμβου καὶ τοῦ Κόρτες, διέσχισαν τὰς θαλάσσας ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸν ἄλλον πόλον πρὸς ἀνακάλυψιν νέων διόδων, τρία πλοῖα, διοικούμενα ὑπὸ τοῦ Willoughby καὶ τοῦ Chancellor, ἀπέπλευσαν ἐξ Ἀγγλίας, διευθυνόμενα πρὸς τὰς μυστηριώδεις ἐκτάσεις τῆς Ἀρκτου. Τὰ τρία ταῦτα πλοῖα κατέλαβε παρὰ τὰ παράλια τῆς Σκανδιναυίας φοβερὰ τρικυμία, καὶ τὰ μὲν δύο μετὰ τοῦ Willoughby ἀπεπλανήθησαν ἐντὸς τῶν πάγων, ὁ δὲ Chancellor, ἀροῦ εἰς μάτην περιέμεινεν αὐτὰ ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας, ἀπεφάσισε νὰ ἐξακολουθήσῃ μόνος τὸν κινδυνώδη πλοῦν

καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν Λευκὴν Θάλασσαν προσωρμίθη εἰς τὰς ἐκβολὰς μεγάλου ποταμοῦ πλησίον Μονῆς. Παρὰ τῶν ἐγχωρίων ἔμαθεν ὅτι ὁ ποταμὸς ὠνομάζετο Δβίνα, ἡ δὲ Μονὴ Ἅγιος Νικόλαος, καὶ ὅτι εὕρισκετο ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ τσάρου τῆς Μόσχας. Οὕτως ἀνεκάλυψαν οἱ Ἀγγελοι τὸ Βασίλειον τῶν τσάρων, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ἄγνωστον εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην σχεδὸν ὅσον ἡ Σινική.

Ἡ ἐξαιρετικὴ ὅλως ἐξέλιξις τῆς ἱστορίας τῆς Ῥωσσίας, ἡ ἀποκλειστικῶς χερσαία αὐτῆς θέσις, μακρὰν πάσης πολυπλοῦς θαλάσσης, καὶ τέλος ἡ εἰσβολὴ τῶν Τατάρων, εἶχον ἀπομονώσει τὴν χώραν ταύτην τῆς λοιπῆς Εὐρώπης. Μόνον οἱ ἄμεσοι αὐτῆς γείτονες ἐγνώριζον ὅπως αὐτὴν· οἱ Γάλλοι δὲ καὶ οἱ Ἀγγελοι ἠναγκάσθησαν νὰ τὴν ἀνακαλύψωσιν ἐκ νέου ὅπως ἀνανεώσωσι τὰς ἀπὸ τοῦ γάμου τοῦ Ἐρρίκου Α' μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰεροσολὰς διακοπέιας σχέσεις.

Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ἐγνώριζεν ὁ Chancellor ποίους τόπους ἐμελλε ν' ἀπαντήσῃ, εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Ἐδουάρδου Γ' ἐπιστολὰς «πρὸς πάντας ἀδιακρίτως τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς κυριάρχους, πρὸς τοὺς κριτὰς τῆς γῆς, πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς αὐτῶν, πρὸς πάντας τοὺς ἔχοντας ἐξουσίαν τινα ἐν πάσῃ ὑπὸ τὸν ὑπέραντον οὐρανὸν χώρα.» Τὰς ἐπιστολάς ταύτας διεβίβασεν εἰς τὸν Ἰβάν Δ' Βασιλεῦσιν, τὸν Τρομερὸν, τὴν δὲ 23 Ὀκτωβρίου 1553 ἐπὶ διαταγῇ ἐλθούσῃ ἐκ τοῦ Κρεμλίνου, ἐπορεύθη εἰς τὴν μυστηριώδη πρωτεύουσαν, τὴν Μόσχαν, ὅπου ἐβασίλευεν ὁ τρομερὸς τσάρος, καὶ ἀφίχθη ἐν αὐτῇ ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ Καζάν, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ὁποίας ἐκτίζετο τότε ἡ λαμπρὰ καίτοι ἀλλόκοτος ἐκκλησία Βασιλείου τοῦ Μακαρίου. Ἡ κατάκτησις αὕτη ἦτο σπουδαιότατη, ἀλλ' ὁ Ἰβάν ἠνόησε ὅτι δὲν ἤρκει εἰς τὴν δόξαν τῆς Ῥωσσίας. Ἀπαλλαγείς δι' αὐτῆς τοῦ πρὸς ἀνατολὰς ἐχθροῦ, ἐπεθύμει μεγάλως ν' ἀνανεώσῃ τὰς πρὸς τὴν Δύσιν σχέσεις, ἐμελέτα δὲ νὰ ἐξασφαλίσῃ διὰ τῆς κατακτήσεως τῆς Λιθωνίας τὴν διὰ τῆς Γερμανικῆς Θαλάσσης ὁδόν. Ἐγνώριζεν ὅμως ὅτι οἱ ἐχθροὶ, τοὺς ὁποίους ἐμελλε ν' ἀπαντήσῃ, οἱ Σουηδοὶ, οἱ Πολωνοὶ κ.λ. ἦσαν πλέον τῶν Τατάρων ἐπιφοβοὶ καὶ ὅτι ὅπως νικήσῃ Εὐρωπαίους, εἶχεν ἀνάγκην τῶν ὄπλων καὶ τῆς τέχνης τῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ πῶς ἠδύνατο νὰ προμηθευθῇ αὐτὰ ἀφοῦ οἱ γείτονές του παρεφύλαττον εἰς τὰ σύνορα καὶ συνελάμβανον τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς μηχανικούς, ὅσους μετεπέμπετο ἐκ τῆς Δύσεως; Ὁ φθόνος τῶν γειτόνων τούτων ἀπεμόνου τὴν Ῥωσσίαν ἀσφαλέστερον καὶ αὐτοῦ τοῦ ταταρικοῦ ζυγοῦ. Κωλυόμενης λοιπὸν τῆς διὰ τῶν ὀρέων ὁδοῦ, ἀπελείπετο μόνῃ ἡ διὰ τῆς Λευκῆς Θαλάσσης, ἀλλ' οὐδεὶς ἐγνώριζε ἀν' ἡ ἐρμος αὕτη θάλασσα εἶχε συγκοινωνίαν τινα μετὰ τῶν

Θαλασσῶν τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ ἐμφάνισις πλοίου ἐν αὐτῇ ἐνομιζέτο θαῦμα ἀδύνατον.

Τὸ θαῦμα τοῦτο ἐπραγματοκoiήσεν ὁ Chancellor, πᾶς δὲ τις ἐννοεῖ μετὰ πόσης χαρᾶς ὁ Ἰβάν ἐδεξιώσατο ἐν Μόσχᾳ τὸν τολμηρὸν ναύτην καὶ μετὰ πόσης προθυμίας διέταξε νὰ τῷ μεταφρασθῇ ἡ πρὸς ἀγνώστους ἡγεμόνας ἐπιστολὴ τοῦ Ἐδουάρδου Σ'. Ἀφοῦ ἐδέχθη τὸν Chancellor εἰς ἀκρόασιν ἵνα ἴδῃ «τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς», ἀπέπεμψεν αὐτὸν φέροντα φιλικὴν πρὸς τὸν βασιλεῆ τῆς Ἀγγλίας ἐπιστολήν. Ἦτο δὲ ὁ Ἰβάν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νέος εὐειδῆς, ὑψηλὸς τὸ ἀνάστημα, πλατεῖς ἔχων ὤμους καὶ στήθος εὐρὺ, ὀφθαλμοὺς γλαυκοὺς, μικροὺς καὶ ζωνηροὺς καὶ βίνα γρυπὴν χαρακτηρίζουσαν τὴν ἀρπακτικὴν ἐκείνην γενεάν, τὴν διὰ κλοπῶν καὶ ἀρπαγῶν καταρτίσασαν τὴν Μοσχοβίαν. Ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς εἶχε γνώσεις πολλὰς, πράγμα δὲ παράδοξον παρὰ τυράνῳ, ἡγάπα νὰ ἐξήγῃ τὰς πράξεις του διὰ τε τοῦ λόγου καὶ διὰ τοῦ καλάμου.

Τῷ 1555, ὁ Chancellor ἦλθε καὶ πάλιν εἰς Ῥωσίαν μετὰ δύο μελῶν ἐταιρίας τινος ἄρτισσταθείσης ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα merchants adventurers, ἧτοι ἔμποροι τυχοδιωκταί. Ἐφερε δὲ ἐπιστολήν τῆς βασιλείσης Μαρίας Τυδώρ γεγραμμένην εἰς τρεῖς γλώσσας, τὴν πολωνικὴν, τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν ἰταλικὴν, καθότι οὐδεὶς τότε ἐν Ἀγγλίᾳ ἐγνώριζε τὴν Ῥωσικὴν. Δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφίξιν των οἱ Ἀγγλοὶ ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὸν τσάρον καὶ ἔλαβον παρ' αὐτοῦ τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ ἐμπορεύηται ἡ ἐταιρία καθ' ὅλον τὸ κράτος αὐτοῦ χωρὶς νὰ πληρῶνῃ τέλος. Ἐπεφυλάττετο δὲ ὁ τσάρος νὰ διακάζῃ ὁ ἴδιος τὰς μεταξὺ τῶν Ἀγγλῶν ἐμπόρων καὶ τῶν Ῥώσων διαφορὰς.

Ἐξαιρετικαί ὅλως ἦσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ περιστάσεις τοῦ ἐμπορίου ἐν τῇ Μοσχοβίᾳ. Ἐν ταῖς ἀγοραῖς τῆς Μόσχας καὶ ταῖς πανηγύρεσι τοῦ Βόλγα, ὑπῆρχον ἄφθονα τὸ τέϊον τῆς Κίνας, τὰ μεταξωτὰ τῆς Περσίας, τὰ ὑφάσματα καὶ τὰ ἀρώματα τῶν Ἰνδιῶν, αὐτὴ ὁμοίως ἡ Ῥωσία, ἀκατέρηστα μόνον παρήγαγε προϊόντα, ὡς λ. χ. βόεια δέρματα, πολυτίμους σισύρας (γούνας), κηρίον, μέλι, στέαρ κτλ. Ἡ τυραννία εἶχε καταπινῆξει τὴν Ῥωσικὴν βιομηχανίαν, τὸ δὲ ἐγχώριον ἐμπόριον ἐμαραίνετο διὰ τὴν ὀλίγην ἀσφάλειαν. Ὁ τσάρος κατέστρεφε τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ὑπηκόους δι' ἀτίμου συναγωνισμοῦ. Εἶχεν ἐν τῷ Κρεμλίῳ ὑφαντήρια καὶ ἀποθήκας ἐν αἷς ἐπεσωρεύοντο αἱ πολυτίμοι σισύραι, ὡσάκις δ' ἀπέστελλε πρὸς τὸν εἰς Εὐρώπην, τῷ ἐδίδεν ἐντολήν νὰ πωλήσῃ μέρος αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ στέμματος. Ἐνίοτε ἐφορολόγει ἀθαιρέτως ἐν τῶν ἐγγυρίων προϊόντων, τὰ δέρματα ἢ τὸ κηρίον λ. χ., ἐβίαζε τοὺς ἐμπόρους νὰ τὰ παραχωρῶσιν εἰς αὐτὸν ἀντὶ τιμῆς εὐτε-

λεστάτης, μετεπώλει δὲ ἔπειτα αὐτὰ εἰς τετραπλασίαν καὶ πενταπλασίαν τιμὴν. Οὕτω καὶ ὡς πρὸς τὰ ἐξωθεν ἐμπορεύματα, ἐσφετερίζετο αἴφνης ὅλα τὰ μεταξωτὰ τῆς Ἀνατολῆς ἢ ὅλα τὰ ἐριούχα τῆς Γερμανίας καὶ ἐξήσκει δικαίωμα προτιμήσεως εἰς τὰς πανηγύρεις καὶ τοὺς λιμένας. Ἡ εἰσαγωγὴ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ καπνοῦ ἦτο ἀπηγορευμένη ἐπὶ βαρυτάταις ποιναῖς, ἐπίσης ἀπηγορευμένη καὶ ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ οἰνοπνεύματος, τοῦ ὁποίου τὸ μονοπώλιον εἶχεν ὁ τσάρος, ὡσαύτως καὶ ἡ ἐξαγωγὴ προϊόντων τινῶν πολυτίμων. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προσθέσωμεν τὰς καταπιέσεις τῶν κατωτέρων ὑπαλλήλων, τὰς τυραννικὰς ἐξείς ἀθαιρέτου ἐξουσίας, τὰ ἀβέβαιον τῶν νόμων, τὸ ἀργυρώνητον καὶ τὸ ἀπηνὲς τῆς δικαιοσύνης, τὸ κατὰ τῶν ξένων καὶ τῶν αἰρετικῶν μῖσος τῶν πολλῶν, τὴν κακὴν πίστιν τοῦ Μοσχοβίτου ἐμποροῦ, ὥστε τὸ ἐν Ῥωσίᾳ ἐμπόριον ἦτο ὅ, τι πρὸ 50 ἐτῶν ἦτο τὸ ἐμπόριον τῆς Κίνας ἢ τῆς Ἀλγερίας, ὁ δὲ ξένος ἐνόμιζεν ὅτι εὕρισκετο ἐν χώρᾳ ἐχθρικῇ. Ἐν τῷ μέσῳ ὅμως τῶν τοιούτων περιστάσεων, οἱ Ἀγγλοὶ εἶχον προστασίαν τὴν ὑπὸ τοῦ τσάρου χορηγηθεῖσαν αὐτοῖς ἄδειαν καὶ τὴν εὐνοίαν αὐτοῦ.

Τῷ ὄντι ὁ Ἰβάν οὐ μόνον ἐδέχθη αὐτοὺς καλῶς, ἀλλ' ἐπιθυμῶν νὰ ἔλθῃ εἰς ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν βασιλίαν αὐτῶν, ἀπεφάσισε ν' ἀποστείλῃ εἰς Ἀγγλίαν τὸν Ὄσιπ Νεπέη, ὅστις διατελέσας διοικητὴς τοῦ Βολόγδα εἶχε κάπως πολιτισθῆ διὰ τῆς μετὰ τῶν Ἀγγλῶν κοινωνίας. Ὁ Νεπέη ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Chancellor, τὸ δὲ ταξίδιον τοῦτο τοῦ πρώτου εἰς Ἀγγλίαν Ῥώσων πρεσβευτοῦ ὑπῆρξε πλήρες περιπετειῶν. Τρομερὰ τρικυμία ἐξέφυε τὸ πλοῖον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέβαινε κατὰ τῶν βράχων ὄρουμον τινὸς τῆς Σκωτίας καὶ κατεσύντριψεν αὐτό. Ὁ Chancellor προσπαθῶν νὰ σώσῃ τὸν Νεπέη ἐπνίγη μετὰ τῶν δύο υἱῶν του, ὁ δὲ Νεπέη ἠναγκάσθη νὰ μείνῃ ἐπὶ δύο μῆνας μετὰ τῶν ἀπολιτίστων κατοίκων τῆς παραλίας ἐκείνης, τότε δὲ μόνον ἠδυνήθη νὰ πορευθῇ εἰς Λονδίνον, ὅπου ἐγένετο αὐτῷ λαμπρὰ ὑποδοχὴ. Ὁγδοήκοντα ἔμποροι ἐπιβαίνοντες λαμπρῶν ἵππων καὶ πολυτελῶς ἐνδεδυμένοι, φέροντες δὲ ἐπὶ τοῦ στήθους βραεῖς χρυσᾶς ἀλύσεις, ἐπορεύθησαν εἰς προὔπαντησιν αὐτοῦ δώδεκα μίλια μακρὰν τοῦ Λονδίνου. Ὁ Νεπέη εἶδε τότε εἶδος ἐμπόρων κατὰ πάντα διαφόρων τῶν πτωγῶν χωρικῶν ἐμπόρων τῆς Ῥωσίας, εἶδεν ἄνδρας πολυμήρους καὶ δραστηρίους, ἐπαιρομένους ἐπὶ τῇ ἐλευθερίᾳ καὶ τῇ ἰσχύϊ αὐτῶν καὶ ἐπιδεικνύοντας τὸν πλοῦτον αὐτῶν, ἀποτελοῦντας δὲ γενεὰν σχεδὸν ἡρωϊκὴν, ἡ ὁποία διερευνῶσα ἀνευδότης τὴν γῆν ὅλην, ἤρχισεν ἕκτοτε νὰ ἐκτείνῃ τὸ ἐμπόριον τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ τῶν δύο κόσμων καὶ τῶν δύο Ὀκεανῶν.

Εἰς τεσσάρων μιλίων ἀπόστασιν τοῦ Λονδί-

νου, νέα τάγματα ἐμπόρων μετ' ἀπειρίων ὑπαλλήλων προσετέθησαν εἰς τὴν συνοδείαν τοῦ Νεπέη, ὥστε ὁ ναυαγὸς οὗτος εἰσῆλθεν εἰς Λονδίον μεθ' ὀλοκλήρου στρατοῦ. Εἰς τὰ πρόθυρα τῆς πόλεως ὁ Λόρδος Δήμαργος ἔχων περὶ αὐτὸν τοὺς συμβούλους του προσεφώνησε τὸν Ῥώσον ἀπεσταλμένον. Τὰς ἐπομένους ἡμέρας ἔτυχεν ἀκράσεως παρά τε τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ βασιλίσσῃ, παρευρέθη εἰς τὴν ἐν Westminster τελεσθεῖσαν ἐπίσημον λειτουργίαν καὶ παρεκάθησεν εἰς λαμπρὸν γεῦμα ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς ἐντίμου συντεχνίας τῶν ἐριοπωλῶν. Ὁ Ῥώσος ἐπροξένησεν ἀρίστην ἐντύπωσιν, οἱ μετ' αὐτοῦ διαπραγματευθέντες ἐθαύμασαν τὴν ἀγγίνοιαν αὐτοῦ καὶ τὸ εὐγενὲς τοῦ τρόπου. Ἀναχωρῶν ἔλαβε παρά τοῦ Φιλίππου καὶ τῆς Μαρίας ἐπιστολὰς χρηγοῦσας τοῖς Ῥώσοις ἐμπόροις διάφορα προνόμια ἐν Ἀγγλίᾳ.

Τὸν Νεπέη ἐσυνοδύευσεν ἐπιστρέφοντα εἰς Ῥωσίαν ὁ πλοίαρχος Jenkinson, ὅστις ἦτο θαυμάσιος τύπος ἀγγλοῦ ναύτου, τολμηρὸς, ἀκάματος, ἱκανὸς εἰς πάντα, ἔμπορος καὶ διαχειριστὴς ἀριστος, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ διπλωμάτης. Εἶχεν ἐπισκεφθῆ πάσας τὰς χώρας τῆς Ἀσίας, τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια τῆς Μεσογείου. Τοιοῦτος ἄνθρωπος ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἐφελέκυσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ νοήμονος καὶ πολυπράγμονος Ἰβάν, ὅστις ἠγάπα νὰ ἀκούῃ καὶ νὰ περιστοιχίζεται ὑπὸ μυθολόγων καὶ αἰοιδῶν. Τίνες δὲ μῦθοι ἠδύνατο νὰ παραβληθῶσι τρὸς τὰ διηγήματα τοῦ Jenkinson περὶ τῶν θαυμάτων τῆς Ἀσίας! Ὁ Jenkinson ὠφελοῦμενος τῆς μεγίστης ἐπιρροῆς ἣν ἐντὸς μικροῦ ἀπέκτησεν ἐπὶ τοῦ σάραου καὶ μὴ λησμονῶν τὰ συμφέροντα τῆς ἐταιρίας, ἐξήτησάτο καὶ ἔλαβε τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ καταπλεύσῃ τὸν Βόλγαν πρὸς ἀναζήτησιν ὁδοῦ ἀγούσης εἰς τὰς Ἰνδίας. Κατέβη λοιπὸν τὸν μέγαν τοῦτον ποταμὸν, τὸν σήμερον ὑπὸ ἀπειρίων πλοίων διασχιζόμενον καὶ ὑπὸ πόλεων πολυπληθῶν κατοικημένον, τότε δὲ ῥέοντα ἐν τῷ μέσῳ ἐρήμων, διῆλθε τὸ Ἀστρακάν, ἔφθασεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πρῶτος αὐτὸς Εὐρωπαῖος ἀνέπτασε τὴν ἀγγλικὴν σημαίαν ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῆς Κασπίας. Προχωρήσας δὲ διὰ τοῦ Τουρκεστάν δι' ἐρήμων λυμαινομένων ὑπὸ ληστῶν καὶ διὰ παντοίων κινδύνων, ἐπέστρεψε διὰ τῆς Σαμαρκάνδης εἰς Μόσχαν ἀνευ τινος πρακτικοῦ ἀποτελέσματος τῆς περιηγήσεώς του, ἀπῆλθε δὲ εἰς Ἀγγλίαν ἀρίνων τὸν Ἰβάν κατατεθλιμμένον ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει του.

Τὸ 1566 ἐπανῆλθε καὶ δεύτερον εἰς Μόσχαν ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ στέμματος, φέρων ἐπιστολὴν τῆς Ἐλισάβετ καὶ ἔχων ἐντολὴν νὰ ζητήσῃ ἐν ἄλλοις καὶ τὴν ἐκ Ῥωσσίας ἀποπομπὴν Ἰταλοῦ τινὸς Ῥαφαὴλ Βαρθερίνη, ὅστις ἐτόλμα νὰ συναγωνίζεται πρὸς τὴν ἀγγλικὴν ἐταιρίαν τῆς Μόσχας, πρὸς δὲ νὰ κατορθώσῃ νὰ χρηρι-

γηθῇ εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς τὸ προνόμιον τοῦ νὰ ἐμπορεύωνται μόνοι διὰ τῆς Λευκῆς Θάλασσης. Ἐφθασε δὲ εἰς Μόσχαν καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἡμιβάρβαρος τσάρος ἐτέλει τὸν δεύτερον αὐτοῦ γάμον μετὰ Κιρκασίας γυναικός. Μεθ' αὐτῆς ἐπλησίασαν τὸν θρόνον τοῦ Ἰβάν οἱ συγγενεῖς τῆς, ἀτίθαστοι Ἀσιανοὶ, οἱ ὁποῖοι ἔτι ἀγριωτέραν κατέστησαν τὴν Αὐλὴν ἐκείνην. Ὁ Ἰβάν ἀπεσύρθη ἐν τῇ νέᾳ αὐτοῦ πρωτεύουσῃ Slobode Alexandra καὶ ἤρξατο τοῦ κατὰ τῶν βογιάρων πολέμου, τοὺς ὁποίους ἐφοβεῖτο καὶ ἐνόμιζε προδότας. τότε δὲ ἐγένοντο φοβεραὶ καταδίκαι καὶ τότε ὁ Τρομερὸς ἀπεκάλυψεν ἑαυτὸν ἐντελῶς. Τὸν Jenkinson ὅμως ἐδέχθη μετὰ τῆς προτέρας εὐνοίας καὶ ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς νὰ ἐμπορεύωνται ὄχι μόνον ἐπὶ τῆς Δόβινας, ἀλλ' ἐπὶ ὅλων τῶν βορείων ποταμῶν καὶ νὰ ἐγκατασταθῶσιν εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς πόλεις τῆς Αὐτοκρατορίας.

Ἐν τούτοις, ἡ δυσπιστία τοῦ Ἰβάν πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν κῆξαν ὁσμέραι, ἦτο πεπεισμένος ὅτι οἱ μέσα ἐχθροὶ ἦσαν συνεννοημένοι μετὰ τῶν ἔξω, οἱ δὲ Ἀγγλοὶ ἐβόηθον αὐτὸν τὰ μέγιστα κατὰ τῶν ἔξω προμηθεύοντες αὐτῷ ὄπλα, κανόνια καὶ μηχανικούς, καὶ διατηροῦντες ἐλευθέραν τὴν Βαλτικὴν καὶ τὴν Λευκὴν Θάλασσαν. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἠλιπίζε παρ' αὐτῶν ἔτι μείζονα ὑπηρεσίαν. Ὁ ἀπόλυτος οὗτος μονάρχης, τὸν ὁποῖον προσκυνοῦντες ἐπλησίαζον οἱ ὑπήκοοί του, ὁ ὁποῖος δι' ἐνὸς νεύματος ἔκοπτε τὰς κεφαλὰς, ὁ τρομερὸς τσάρος ἔτρεμε καὶ αὐτὸς βλέπων παντοῦ τὴν προδοσίαν, μίαν δὲ εἶχε μόνην ἐλπίδα, τὰ κατὰ τύχην εἰς τὴν Λευκὴν Θάλασσαν ἐλθόντα πλοῖα, ἐν μόνον ἐνόμιζεν ἀσφαλὲς καταφύγιον, τυχούσης ἀνάγκης, τὴν ἀπομεμακρυσμένην Ἀγγλίαν. Τοὺς φόβους καὶ τὰς ἐλπίδας του ταύτας ἐνεπιστεῦθη εἰς τὸν Jenkinson καὶ ἔστειλεν αὐτὸν εἰς Ἀγγλίαν ζητῶν παρὰ τῆς Ἐλισάβετ συμμαχίαν ἀμυντικὴν καὶ ἐπιθετικὴν, πρὸς δὲ καὶ μυστικὸν ὄρον συνθήκης περιέχοντα τὴν ἀμοιβαίαν ὑποχρέωσιν μεταξὺ τῶν δύο ἡγεμόνων, τοῦ νὰ παράσχωσιν ἀλλήλοις ἄσυλον καθ' ἣν περίπτωσιν ἐπιτυχία τοῦ ἐχθροῦ ἢ ἐπανάστασις ὑπηκόων ἠνάγκαζεν αὐτοὺς νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ κράτος των.

Εἰς τὰς προτάσεις ταύτας ἡ Ἀγγλία οὐδεμίαν ἔδωκεν ἀπάντησιν θεωρήσασα αὐτὰς ὅλως γελοίας. Καὶ τῷ ὄντι, ἡ Ῥωσσία κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦτο ἀπλοῦν ἐμπόριον, οὐχὶ δὲ τὸ σπουδαιότερον πάντων, δὲν ἠδύνατο δὲ νὰ ἔχη τὴν ἀξίωσιν τοῦ νὰ κηρύξῃ ἡ Ἀγγλία πόλεμον ὑπὲρ αὐτῆς εἰς τὴν Πολωνίαν, τὴν Σουηδίαν καὶ τοὺς λοιποὺς ἐχθρούς της. Ὅπως ἀποφύγωσι λοιπὸν ν' ἀπαντήσωσι δὲν ἀπέστειλαν ὀπίσω τὸν Jenkinson καὶ ἐξέλεξαν ἄλλον τινὰ ἀπόστολον, τὸν Randolph, ὁ ὁποῖος εἶχε διαταγὴν νὰ εἰπῇ ὅτι ὁ Jenkinson εἶχε κοινοποιήσει τὴν

ἐπιθυμίαν τοῦ τσάρου, ἀλλ' ὅτι τοσοῦτον κατέπληξε τοὺς Ἀγγλοὺς, ὥστε ἐνόμισαν ὅτι δὲν ἠνθόησαν αὐτὴν καλῶς, καθότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἢ βασιλίσσα οὐδὲν κίνδυνον ἔτρεχεν ἐν τῷ Βασιλείῳ αὐτῆς, ἀφ' ἑτέρου οὐδεμίαν εἶχε πληροφορίαν δυσάρεστον περὶ τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐθεώρει λοιπὸν ὅτι ὁ Jenkinson κακῶς ἐξήγησε τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων τοῦ αὐτοκράτορος. Ὡς πρὸς τὴν συμμαχίαν, ὁ Randolph εἶγεν ἐντολὴν ν' ἀποφύγῃ πᾶσαν πρότασιν ῥητὴν. Ὁ Ράνδολφ ἔφερεν εἰς τὸν Ἰβάν ἐκ μέρους τῆς βασιλίσσης κύπελλον ἐντέχνως γεγλυμμένον, ἐξήτει δὲ ὑπὲρ τῶν Ἀγγλων ἐμπόρων καὶ ἄλλα προνόμια. Ἀλλ' ὁ Ἰβάν ὀργισθεὶς διὰ τὴν στέρησιν τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ Jenkinson, ἄρῃσεν ἐπὶ τέσσαρας μῆνας τὸν Ράνδολφ εἰς Ἀρχάγγελον ἐπὶ διαφόροις προφάσεσιν, ὅτε δὲ τέλος τῷ ἐπέτρεψε νὰ ἔλθῃ εἰς Μόσχαν, προσδιώρισεν αὐτῷ τὴν ὁγδόην πρωινήν ὥραν καὶ τὸν ἄφησε νὰ περιμένῃ ἐπὶ δύο ὥρας πρὶν ἢ τὸν δευθῆ. Μετὰ τὴν ἀκράσιν δὲν τὸν προσεκάλεσεν εἰς τὸ γεῦμα καὶ ὁμως ὁ περιφρονημένος οὗτος πρέσβυς κατάρθρωσε νὰ λάβῃ τὰ ζητούμενα προνόμια καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Ἀγγλίαν συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Σόβιν, ἔχοντος διαταγὴν ν' ἀναγκάσῃ τοὺς Ἀγγλοὺς νὰ δώσωσιν ἐξηγήσεις περὶ τῶν γενομένων προτάσεων.

Ὁ Σόβιν οὐδεμίαν τῷ ἔφερεν εὐχάριστον ἀπάντησιν ἐξ Ἀγγλίας. Ἡ Ἐλισάβετ ἔστεργε νὰ συμμαχήσῃ μετ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπεθύμει πρὸ τούτου νὰ πληροφορηθῆ περὶ τῶν διαφορῶν αὐτοῦ μετὰ τῶν γειτόνων του καὶ νὰ μεσολαβήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὑπέσχετο δὲ καὶ ἄσυλον ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὴν εὐγενῆ αὐτοκράτειραν καὶ τὰ ἀγαπητὰ αὐτοῦ τέκνα. Ὑπὲρ ἐαυτῆς ὁμως οὐδεμίαν ἐξήτει ἀμοιβαιότητα, μὴ προβλέπουσα τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ζητήσῃ ποτὲ ἄσυλον εἰς τὸν τσάρον. Εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦτο ἡ ὀργὴ τοῦ Ἰβάν ἐκρουφώθη εἰς τρόπον ὥστε ἀνέστειλε τὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα εἶχε χορηγήσει εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς ἐμπόρους καὶ κατέσχε τὰ ἐμπορεύματά των. Ἐγραψε δὲ εἰς τὴν Ἐλισάβετ ἐπιστολὴν, ἐν ἣ ἐνεθυμίζον αὐτῇ πῶς εἶχε δευθῆ τοὺς πρώτους Ἀγγλοὺς μετὰ τοῦ Chancellor «καίτοι μὴ ὑπαρχούσης οὐδὲ λέξεως ἀποτεινομένης προσωπικῶς εἰς ἡμᾶς» ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Ἐδουάρδου Σ' πρὸς πάντας τοὺς ἡγεμόνας τῆς Ἀρκτοῦ. Παρεπονεῖτο δὲ ὁ Ἰβάν ὅτι αὐτὸς μὲν ἔγραψε περὶ σπουδαίων πραγμάτων τοῦ Κράτους, οἱ Ἀγγλοὶ δὲ περὶ ἐμπορικῶν μόνων ὑποθέσεων. Περὶ Jenkinson οὐδὲ λόγος ἐγένετο. Τὸ περὶ τοῦ μεγάλου μυστικοῦ ἔγγραφον εἶχε συνταχθῆ ἐσπευσμένως ὡς διαβάτηριον καὶ οὐδεμία ἐδίδετο αὐτῷ ὀριστικῆ ἀπάντησις. «Ἐνομιζαμεν, γράφει ὁ Ἰβάν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν Ἐλισάβετ, ὅτι ἐν τῷ Βασιλείῳ σου ἦσο κυρία, ὅτι μόνη ἐκυβέρνας καὶ ὅτι ἐπαγρυπνεῖς

ἐπὶ τῆς ἰδίας τιμῆς καὶ τῶν συμφερόντων τοῦ Κράτους σου. Διὰ τοῦτο εἶχομεν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ διαπραγματευθῶμεν μετὰ σοῦ περὶ τοιούτων ὑποθέσεων. Εἶναι ἄρα ἀληθὲς ὅτι οἱ ὑπουργοὶ σου κυβερνοῦσιν ἄνευ σοῦ καὶ οὐ μόνον ὑπουργοὶ ἀλλὰ καὶ ἔμποροι, οἱ ὅποιοι ὀλίγον φροντίζουσι περὶ τῆς βασιλικῆς τιμῆς καὶ τὰ ἐμπορικά των μόνον σκέπτονται; Ἀλλὰ θὰ ἴδωσιν οἱ ἔμποροὶ σου ὅποιον ἐμπόριον θὰ κάμωσι παρ' ἐμοί. Τὸ Βασίλειον τῆς Μοσχολίας μέχρι τοῦδε οὐδεμίαν ἔσχεν ἀνάγκην τῶν ἀγγλικῶν ἐμπορευμάτων. Πάντα τὰ γράμματα καὶ τὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα ἐχορήγησα, τὰ ἀναίρω.» Προφασίζομένης δὲ τῆς Ἐλισάβετ ὅτι δὲν ἐννοεῖ τὰ παράπονά του, ἐπαναλαμβάνει ὅτι οὐδεὶς λόγος γίνεται περὶ τῆς σπουδαίας ὑποθέσεως περὶ ἧς ὠμίλησε μετὰ τοῦ Jenkinson. «Ἡξέυρε, λέγει, ὅτι οἱ ἔμποροὶ σου θὰ μείνωσιν ὑπὸ τὴν δυτμενιάν μου ἐνόσω δὲν μοὶ ἀποστέλλεις πρέσβυν καὶ μετ' αὐτοῦ τὸν Jenkinson.»

Ἐπὶ τέλους ὁ Jenkinson ἐπανῆλθεν εἰς Ρωσίαν, εὔρε δὲ τὸ ἀγγλικὸν ἐμπόριον εἰς τρομερὰν θέσιν. Ὁ Ἰβάν ἐτέλει τότε τὸν τέταρτον αὐτοῦ γάμον, ἐκλέξας σύζυγον μετὰξὺ δύο χιλιάδων νεανίδων συνελθουσῶν ἐπὶ τῇ διαταγῇ αὐτοῦ ἐν τῇ πρωτευούσῃ του Slobode Alexandra. Ἐκεῖ ἐδέχθη ὁ Ἰβάν τὸν ἀγαπητόν του Jenkinson. Ἀφοῦ οὗτος ἠσπάσθη τὴν χεῖρα τοῦ τσάρου καὶ συνεγάγη αὐτῷ, ὁ Ἰβάν ἀκολουθῶν τὴν ἐθιμοταξίαν τῆς Αὐλῆς του, ἠγέρθη καὶ ἠρώτησεν· «Ἡ ἀδελφὴ μου, ἡ βασιλίσσα Ἐλισάβετ ὑγιαίνει;» Ὁ δὲ ἀπεσταλμένος ἀπήντησεν· «Ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὴν Μεγαλειότητά της τὴν ὑγίαν καὶ τὴν εἰρήνην· τὰ καλὰ ταῦτα εὐχεται καὶ εἰς σὲ μιλῶρδε, ἀγαπητὴ ἀδελφὴ αὐτῆς.» Ὁ τσάρος ἐκάθησε τότε καὶ ἀποπέμφας τοὺς πλείστους τῶν παρευρισκομένων διέταξε τὸν Jenkinson νὰ πλησιάσῃ μετὰ τοῦ διερχομένου νέως του. Μετὰ μακρὰν συνομιλίαν ἐπέισθη νὰ παραιτήσῃ τὴν μεγάλην ἐπάθειαν καὶ ἀπέδωκε πάλιν εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς ἐμπόρους τὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα τοῖς εἶχεν ἀφαιρέσει.

Οὕτως ἐτελείωσε τὸ περίεργον τοῦτο ἐπεισόδιον, ἔκτοτε δὲ οἱ Ἀγγλοὶ ἐξηκολούθησαν νὰ ἐμπορεύωνται ἀνενοχλήτως καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς μεγάλης Αὐτοκρατορίας τοῦ Ἰβάν.

[Revue des deux Mondes.]

E. E.

ΠΕΡΙ ΕΥΣΑΡΚΙΑΣ

Ἐκ τῶν πολλῶν φαινομένων, ἅτινα συνήθως λαμβάνονται γνῶμων καὶ συγγρόμετρον τῆς διανοητικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς ἀναπτύξεως τῶν λαῶν, εἶναι ἡ εὐσαρκία, μᾶλλον δ' εἰπεῖν ἢ περὶ εὐσαρκίας κρίσις. Παρὰ τοῖς ἡμερωμένοις λαοῖς τῆς Εὐρώπης ἡ εὐσαρκία εἶναι σύμβολον πλούτου, ἀφρονίας, τρυφῆς, ἀγυμνασίας καὶ ἀφροντισίας· ὀχληρὰ δὲ καὶ ἀπρεπῆς ὑπολαμβάνεται